

ΟΜΑΔΑ 1 (IA) _ Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Γενικά

Γνωστά ορυκτά είναι:

- το ορυκτό άλας **NaCl**
- ο συλβίτης **KCl**
- ο καρναλίτης **KCl·MgCl₂·6H₂O**, (ορυκτό για τη παραγωγή K)
- ο συλβινίτης **NaCl/KCl**

Τα υπόλοιπα στοιχεία βρίσκονται σε διάφορα πυριτικά ορυκτά, π.χ. ο σπονδουμένιος **LiAlSi₂O₆**

Το νάτριο και το κάλιο χρησιμοποιούνται από τον οργανισμό για τη μετάδοση σημάτων μέσω του εγκεφάλου και του νευρικού μας συστήματος.

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Γενικά

ΠΙΝΑΚΑΣ 8Γ.1 Τα στοιχεία της ομάδας 1

Σύνηθες όνομα: μέταλλα των αλκαλίων

Διαμόρφωση σθένους: ns^1

Φυσιολογική μορφή*: μαλακά, μέταλλα χρώματος ασημί-γκρι

Z	Όνομα	Σύμβολο	Γραμμομοριακή μάζα (g·mol ⁻¹)	Σημείο τήξης/°C	Σημείο ζέσης/°C	Πυκνότητα [†] / (g·cm ⁻³)
3	λίθιο	Li	6,94	181	1347	0,53
11	νάτριο	Na	22,99	98	883	0,97
19	κάλιο	K	39,10	64	774	0,86
37	ρουβίδιο	Rb	85,47	39	688	1,53
55	καίσιο	Cs	132,91	28	678	1,87
87	φράγκιο	Fr	(223)	27	677	–

* Φυσιολογική μορφή σημαίνει: τη φυσική κατάσταση και την εμφάνιση του στοιχείου σε 25 °C και πίεση 1 atm.

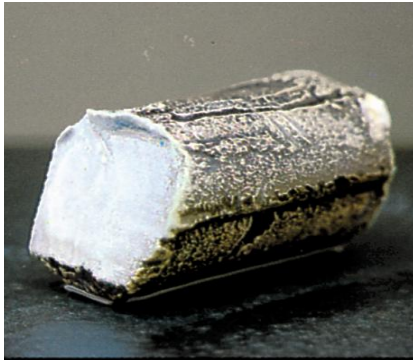
Οι διαφορές στις τιμές για το **Λίθιο** οφείλονται στον ισχυρότερο **μεταλλικό δεσμό** μεταξύ των ατόμων του.

Τα Σημεία τήξης και ζέσης **ελαττώνονται** από το Li στο Cs (**παρ' όλο που αυξάνεται** η ατομική μάζα).

Αυξάνεται όμως η ατομική ακτίνα και **εξασθενίζει ο μεταλλικός δεσμός**.

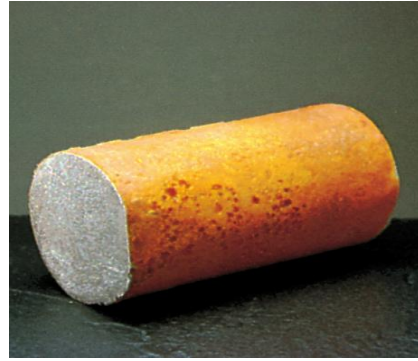
Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Ιδιότητες

- ❑ Λόγω του σχηματισμού απλού μεταλλικού δεσμού, **οι δεσμοί τους είναι ασθενείς**, με αποτέλεσμα να είναι **μαλακά μέταλλα με χαμηλά σημεία τήξεως, ζέσεως και πυκνότητες.**

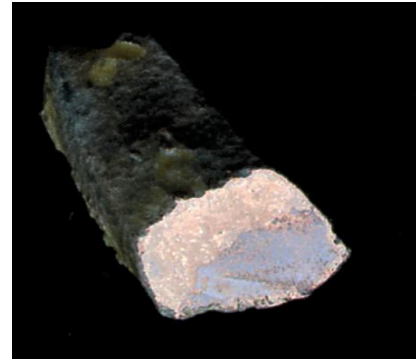
(α)

(α) Λίθιο

(β)

(β) Νάτριο

(γ)

(γ) Κάλιο

(δ)

(δ) Ρουβίδιο και Καίσιο

- ❑ Τα μέταλλα **διαβρώνονται ταχύτατα σε αέρα με υγρασία** γι αυτό, φυλάσσονται σε δοχεία με πετρέλαιο.
- ❑ Τα **Ρουβίδιο** και **Καίσιο** διατηρούνται σε σφραγισμένα δοχεία, **απουσία αέρα.**
- ❑ Το **ραδιενεργό Φράνκιο** δεν απομονώθηκε ποτέ σε ποσότητες ορατές με το μάτι

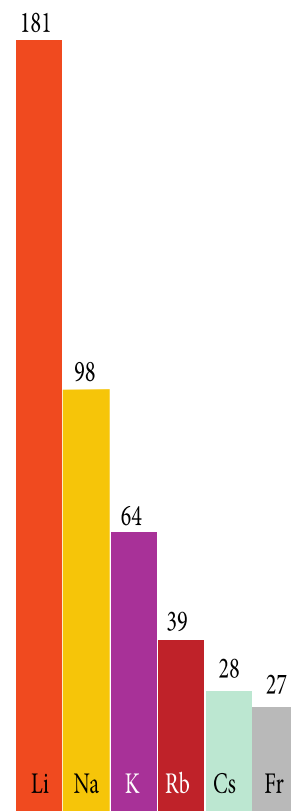
Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Ιδιότητες

- Όλα τα αλκάλια **αντιδρούν πολύ βίαια με το νερό** και δίνουν **υδρογόνο** με μεγάλη έκλυση θερμότητας και αυτοανάφλεξη του παραγόμενου **H₂**:

Η ταχύτητα της αντίδρασης αυξάνεται από το **Li** στο **Cs**. Το φαινόμενο είναι περισσότερο **θέμα κινητικής**, π.χ. το Κάλιο (χαμηλό Σ.Τ.) λιώνει με τη θερμότητα της αντίδρασης, διασκορπίζεται και αντιδρά πιο βίαια από το Λίθιο.

- Τα μέταλλα των αλκαλίων, όπως και τα αλατοειδή υδρίδια αυτών χρησιμοποιούνται για την **απομάκρυνση της υγρασίας** από υδρογονάνθρακες και αιθέρες, λόγω της παραπάνω **πολύ ευαίσθητης αντίδρασής** τους ακόμα και με **ίχνη νερού**.

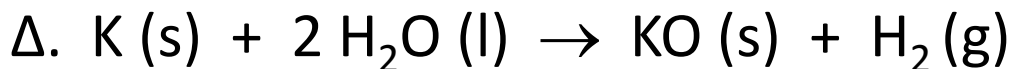
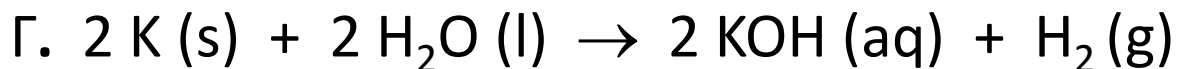
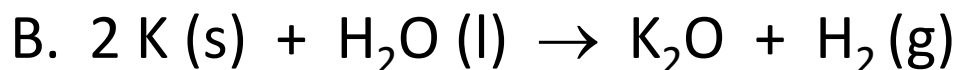
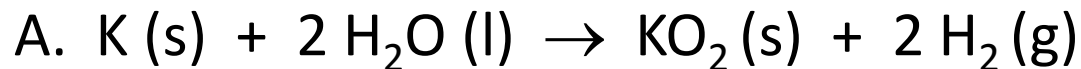
Σημεία
τήξεως (°C)

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Ιδιότητες

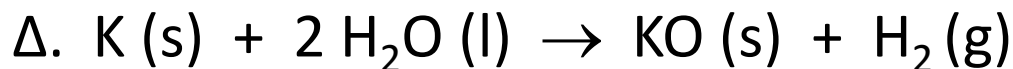
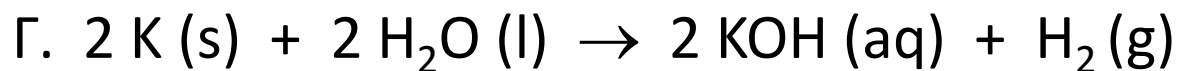
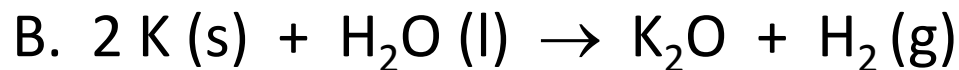
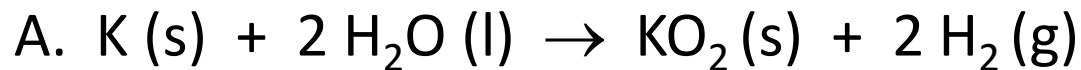
- ❑ Το **ένα ηλεκτρόνιο σθένους** κυριαρχεί στις χημικές ιδιότητες τους, οι οποίες είναι **εντυπωσιακά όμοιες**.
- ❑ Οι τιμές των **ηλεκτροχημικών δυναμικών**, όπως και των **πρώτων ενεργειών ιοντισμού** είναι αρνητικές, συνεπώς όλα τα αλκάλια είναι **ισχυρότατα αναγωγικά μέσα**.
$$2 \text{Na}(s) + 2 \text{H}_2\text{O}(l) \rightarrow \text{H}_2(g) + 2 \text{NaOH}(aq) \text{ (αναγωγή υδρογόνου)}$$
- ❑ Όλα τα μέταλλα των αλκαλίων αντιδρούν με τα περισσότερα αμέταλλα (εκτός των ευγενών αερίων), π.χ.
$$6 \text{Li}(s) + \text{N}_2(g) \rightarrow 2 \text{Li}_3\text{N}(s)$$
$$2 \text{K}(s) + \text{Cl}_2(g) \rightarrow 2 \text{KCl}(s)$$
- ❑ Το **Φράνκιο** είναι έντονα ραδιενεργό και ως εκ τούτου είναι δύσκολη η μελέτη του.

ΕΡΩΤΗΣΗ:

Γράψτε μια ισοσταθμισμένη χημική εξίσωση για την αντίδραση μεταξύ **καλίου** και του **νερού**.

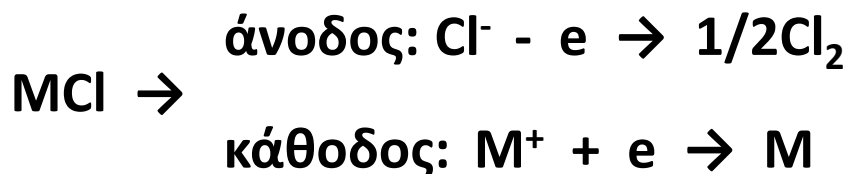

Γράψτε μια ισοσταθμισμένη χημική εξίσωση για την αντίδραση μεταξύ καλίου και του νερού.

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Παρασκευές

Τα αλκάλια παρασκευάζονται με **ηλεκτρόλυση τηγμάτων** των υδροξειδίων ή αλογονούχων ενώσεων τους:

- Το **Λίθιο** λαμβάνεται με **ηλεκτρόλυση λυωμένου μίγματος (τήγματος)** 55% LiCl και 45% KCl στους 450 °C (**ευτηκτικό μίγμα**).
- Το **Νάτριο** με **ηλεκτρόλυση τήγματος** 55% NaCl και 45% CaCl₂ στους 600 °C (**ευτηκτικό μίγμα**), με άνοδο από γραφίτη και κάθοδο από χάλυβα, (**Μέθοδος Downs**)

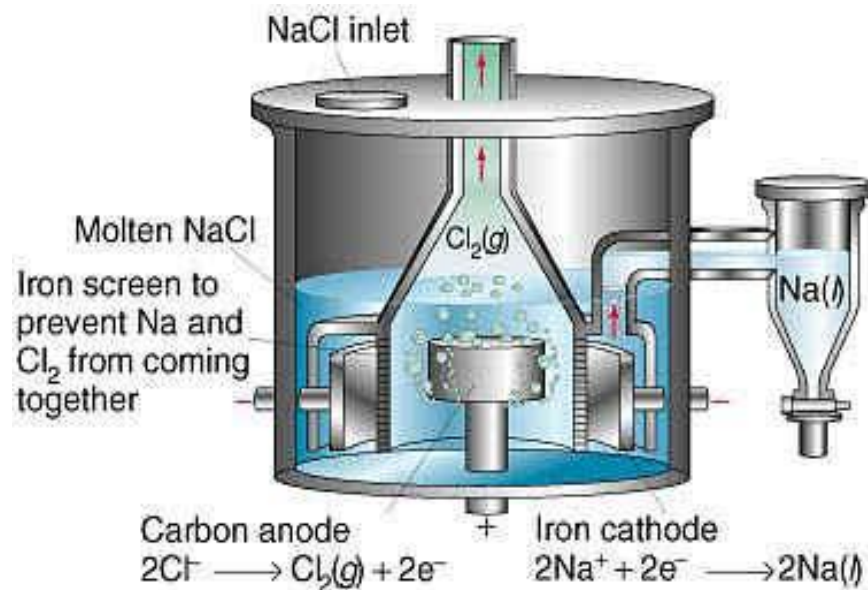
Σημείωση:

Σ.Τ.: LiCl = 650 °C, KCl = 750 °C,

ευτηκτικό = 450 °C

NaCl = 801 °C, CaCl₂ = 772 °C

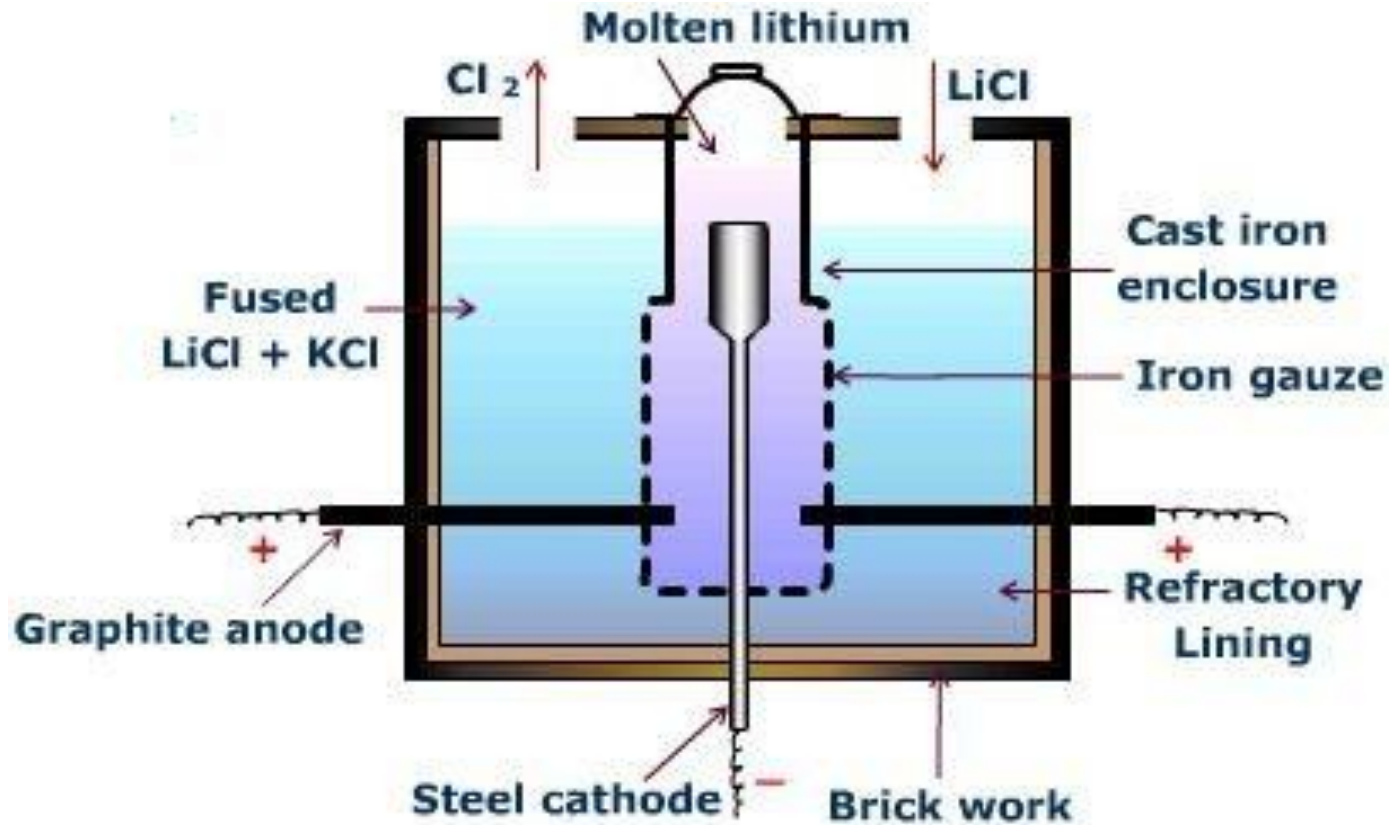
ευτηκτικό = 600 °C)

Ηλεκτρολυτική παραλαβή μεταλλικού νατρίου

Ηλεκτρολυτική παραλαβή μεταλλικού λιθίου

Παραλαμβάνεται το μεταλλικό Li , αν και έχει αρνητικότερο δυναμικό από το K , διότι το K διαχέεται στο τήγμα του KCl

$$(E^{\circ}Li^{+}/Li = -3.045, \quad E^{\circ}K^{+}/K = -2.925, \quad E^{\circ}Ca^{2+}/Ca = -2.868, \quad E^{\circ}Na^{+}/Na = -2.714 \text{ Volt})$$

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_ Παρασκευές

- Το **Κάλιο** λαμβάνεται:

α) Από την ηλεκτρόλυση τήγματος **μόνο του ΚΟΗ**

(όχι του ΚCl, διότι το μεταλλικό Κ διαχέεται στο τήγμα του ΚCl).

β) Σύγχρονη μέθοδος παρασκευής του καλίου:

(**Σημείωση:** Η απελευθερούμενη ενέργεια ΔE_{cryst} του NaCl (-786 kJ/mol) είναι μεγαλύτερη του ΚCl (-715 kJ/mol) και συμβάλει στη μετατόπιση της αντίδρασης προς τα δεξιά). ($E^\circ \text{Na}^+/\text{Na} = -2.714$, $E^\circ \text{K}^+/\text{K} = -2.925 \text{ Volt}$)

- Το **Ρουβίδιο** και το **Καίσιο** παράγονται με κατεργασία του ορυκτού **πολλουκίτη** ($\text{Cs}_4\text{Al}_4\text{Si}_2\text{O}_{26} \cdot \text{H}_2\text{O}$) με **Νάτριο** στους 650°C και κατόπιν με κλασματική απόσταξη στους 750 °C , υπό μειωμένη πίεση.

(**Σημείωση:** ο πολλουκίτης περιέχει και σημαντικές ποσότητες Rb).

- Το ραδιενεργό **Φράγκιο** λαμβάνεται με βομβαρδισμό του ακτινίου με φωτόνια που διασπάται σε **Fr** και ακτινοβολία **α** (πυρήνες ηλίου):

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Χρήσεις

Το Λίθιο, χρησιμοποιείται στις **μπαταρίες λιθίου**, σε κεραμικά, λιπαντικά, στην ιατρική και στην αεροδιαστημική.

Το Li_2CO_3 σε φαρμακευτική αγωγή για τη διπολική διαταραχή (μανιοκατάθλιψη).

Το LiBr και **LiCl** σε συστήματα κλιματισμού.

Το Νάτριο ως αναγωγικό μέσο, στη παρασκευή οργανικών ενώσεων, συνθετικού καουτσούκ και στον πολυμερισμό του ισοπρενίου.

Το NaOH και το **Na_2CO_3** σε βιομηχανίες χαρτιού, σαπουνιού και τεχνητού μεταξιού.

Το Na_2CO_3 (σόδα) στην **αποσκλήρυνση του νερού**, δηλ.

την απομάκρυνση των ιόντων **Ca^{2+}** , **Mg^{2+}** ως **$\text{CaCO}_3(\text{s})$** και **$\text{Mg}(\text{OH})_2(\text{s})$**

Τα Μέταλλα των Αλκαλίων_Χρήσεις

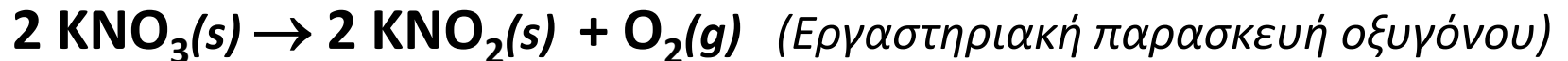
Το Κάλιο χρησιμοποιείται στην **παραγωγή λιπασμάτων** (95%) και την παρασκευή των KOH , K_2CO_3 , και KO_2

Το **KOH** στην παραγωγή υγρών σαπουνιών, απορρυπαντικών.

Το **K_2CO_3** για την κατασκευή ειδικού γυαλιού,

Το **KO_2** σε αναπνευστικές μάσκες για **δέσμευση του CO_2**

Το **KNO_3** ελευθερώνει οξυγόνο όταν θερμανθεί ($>500\text{ }^\circ\text{C}$):

Το Ρουβίδιο χρησιμοποιείται στα φωτοκύτταρα.

Τα άλατα του στις βιομηχανίες γυαλιού, κεραμικής και πυροτεχνημάτων.

Το Καίσιο χρησιμοποιείται ως ενισχυτής καταλυτών, για τη παραγωγή ευτηκτικών κραμάτων και την απομάκρυνση οξυγόνου από σωλήνες κενού.

Το **CsCl** σε φωτοηλεκτρικά κύτταρα και σε τηλεοπτικές κάμερες.

Ενώσεις των Αλκαλίων

ΥΔΡΟΓΟΝΟΥΧΕΣ: Τα αλκάλια αντιδρούν με το H_2 και σχηματίζουν **αλατοειδή υδρίδια**, $2Li + H_2 \rightarrow 2LiH$. Αυτά είναι ισχυρά αναγωγικά, αντιδρούν με το νερό και παράγουν ισχυρές βάσεις και υδρογόνο:

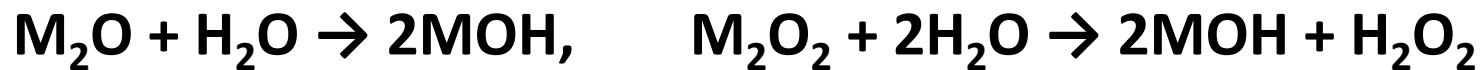

Η σταθερότητα τους ελαττώνεται από το Li στο Cs.

ΟΞΕΙΔΙΑ: Η αντίδραση των αλκαλίων με το οξυγόνο είναι εξώθερμη και δίνει **οξειδία**, **υπεροξειδία** και **σουπεροξειδία**:

Τα οξειδία, υπεροξειδία και σουπεροξειδία αντιδρούν με το νερό:

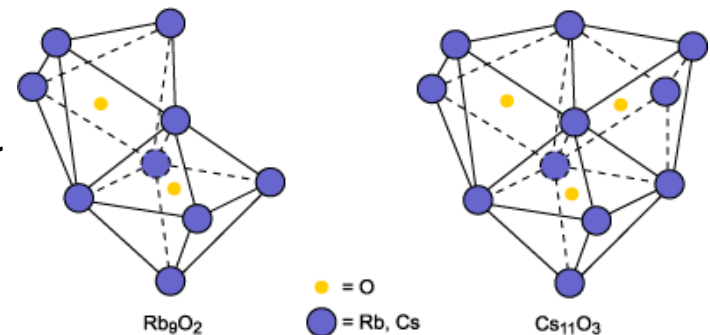
Τα **οζονίδια** δημιουργούνται με επίδραση όζοντος σε υδροξείδιο:

Σε ειδικά αδρανείς συνθήκες σχηματίζονται

ενώσεις/πλέγματα με **A.O. $\ll +1$** ,

π.χ. Rb_9O_2 , Rb_6O , $Cs_{11}O_3$.

Ενώσεις των Αλκαλίων

ΥΔΡΟΞΕΙΔΙΑ: Είναι λευκές κρυσταλλικές και υγροσκοπικές ουσίες. Είναι τα πιο **βασικά** απ' όλα τα υδροξείδια των άλλων στοιχείων. Το **LiOH** είναι λιγότερο βασικό και διαλυτό από τα υπόλοιπα υδροξείδια των αλκαλίων λόγω του μικρού του μεγέθους και με θέρμανση δίνει Li_2O .

Το **NaOH** είναι γνωστό ως **καυστική σόδα** και

Το **KOH** ως **καυστική ποτάσα**.

Η προσθήκη των βάσεων σε άλατα του αμμωνίου ελευθερώνει αέρια **αμμωνία**:

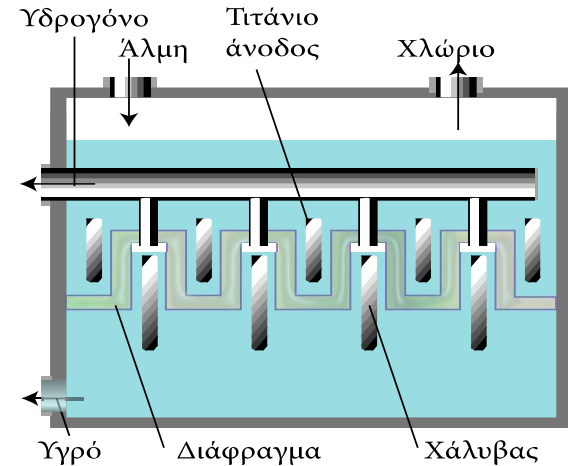
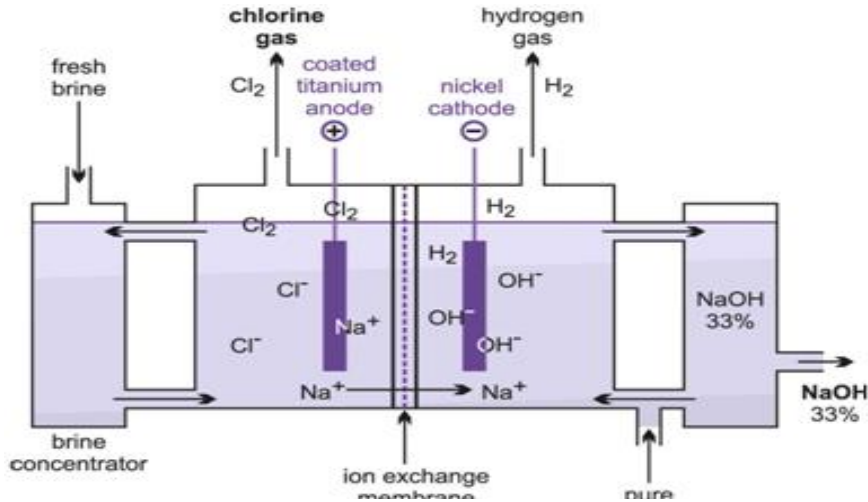
Οι βάσεις δεν πρέπει να φυλάσσονται σε γυάλινα δοχεία διότι προσβάλλουν το SiO_2 του γυαλιού:

Οι βάσεις αντιδρούν με το CO_2 της ατμόσφαιρας και μετατρέπονται σε **ανθρακικά άλατα** (πρέπει να φυλάσσονται σε στεγανά δοχεία):

Βιομηχανική παραγωγή NaOH , Cl_2 , H_2 , NaClO και NaClO_3 με ηλεκτρόλυση άλμης (κορεσμένο υδατικό διάλυμα NaCl)

Άνοδος (+): Τα χλωριούχα ιόντα **οξειδώνονται** παράγοντας αέριο χλώριο: $2\text{Cl}^- \rightarrow \text{Cl}_2 + 2\text{e}^-$

Κάθοδος (-): Τα κατιόντα υδρογόνου του νερού **ανάγονται** παράγοντας αέριο υδρογόνο και ανιόντα υδροξυλίου: $2\text{H}_2\text{O} + 2\text{e}^- \rightarrow \text{H}_2 + 2\text{OH}^-$

Η κατιοντική μεμβράνη στο κέντρο επιτρέπει την δίοδο των **κατιόντων Na^+** προς το δεύτερο διαμέρισμα, όπου με τα **ανιόντα OH^-** σχηματίζεται το **υδροξείδιο του νατρίου**.

Η ολική αντίδραση της ηλεκτρόλυσης της άλμης είναι:

Χωρίς μεμβράνη τα παραγόμενα Cl_2 και NaOH αντιδρούν μεταξύ τους, (**αντίδραση αυτο-οξειδοαναγωγής**), οπότε ως προϊόντα λαμβάνονται υποχλωριώδες νάτριο, NaClO και πάνω από τους 60°C χλωρικό νάτριο, NaClO_3 :

Ενώσεις των Αλκαλίων

ΑΛΟΓΟΝΟΥΧΕΣ: Τα αλκάλια δίνουν με αλογόνα απλά, στερεά κρυσταλλικά αλογονούχα άλατα (NaCl, KCl) με υψηλά σημεία τήξης που διαλύονται στο νερό.

Η **διαλυτότητα** τους αυξάνει από το Li στο Cs.

Το NaCl και KCl βρίσκονται στη φύση, τα υπόλοιπα λαμβάνονται με επίδραση **υδραλογόνων** σε **υδροξείδιο** ή **ανθρακικό άλας** των αλκαλίων:

Το KI αντιδρά με το I₂ και δίνει την ένωση προσθήκης:

ΑΝΘΡΑΚΙΚΑ. Εμφανίζουν μεγάλη σταθερότητα, λιώνουν πριν διασπαστούν.

Σχηματίζουν στερεά όξινα ανθρακικά άλατα, εκτός του Li.

Η διαλυτότητα των M₂CO₃ αυξάνει από το Li στο Cs, όπως και η θερμική σταθερότητα τους:

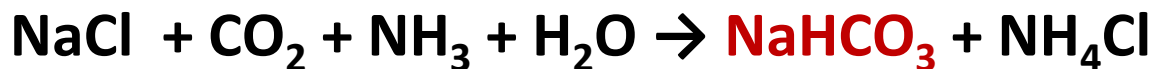

Ενώσεις των Αλκαλίων

Το Na_2CO_3 είναι η **βιομηχανική σόδα** και το NaHCO_3 η **μαγειρική σόδα**.

Παρασκευάζονται με διαβίβαση CO_2 και NH_3 σε **θαλασσινό νερό** με τη **Μέθοδο Solvay**:

Το πιο δυσδιάλυτο NaHCO_3 από το NH_4Cl καταβυθίζεται με ψύξη.

Το CO_2 λαμβάνεται με θέρμανση από το CaCO_3 :

ενώ η NH_3 επανακτάται από το NH_4Cl με τη βάση Ca(OH)_2 :

Τελικά με θέρμανση του NaHCO_3 λαμβάνεται και το Na_2CO_3 :

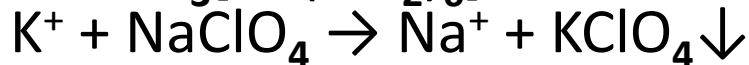
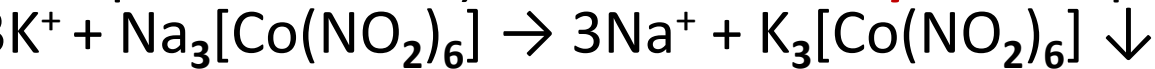

Το K_2CO_3 (**ποτάσα**), λόγω μη σημαντικής διαφοράς διαλυτότητας των KHCO_3 και NH_4Cl παρασκευάζεται μέσω του αδιάλυτου διπλού άλατος $\text{KHCO}_3 \cdot \text{MgCO}_3 \cdot 4\text{H}_2\text{O}$ με μια **τροποποιημένη Μέθοδο Solvay**:

Ενώσεις των Αλκαλίων

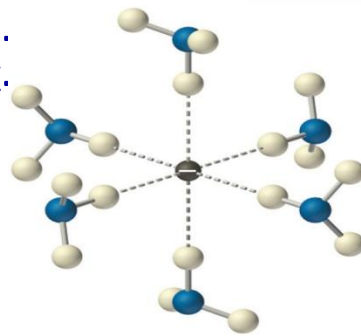
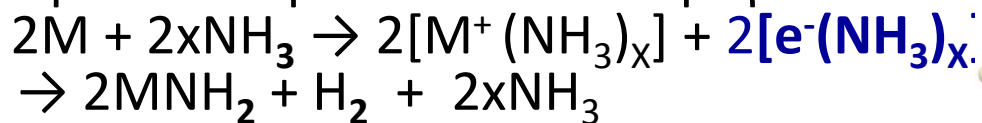
Τα απλά άλατα είναι όλα **διαλυτά** στο νερό. Τα βαρύτερα όμως μπορεί να καταβυθιστούν ως **δυσδιάλυτα σύμπλοκα** με μεγάλα ανιόντα:

Οι αντιδράσεις αυτές χρησιμοποιούνται για την ανίχνευση, τον ποιοτικό και ποσοτικό προσδιορισμό των ιόντων **K⁺**, **Rb⁺** και **Cs⁺**

Τα αλκάλια διαλύονται σε υγρή αμμωνία και δίνουν χρωματισμένα διαλύματα που είναι καλοί αγωγοί του ηλεκτρισμού, επειδή σχηματίζονται αρχικά τα **μπλε μελανιού** χρώματος **επιδιαλυτωμένα ηλεκτρόνια** **[e⁻ (NH₃)_x]** και τα μεταλλιόντα **[M⁺ (NH₃)_x]**

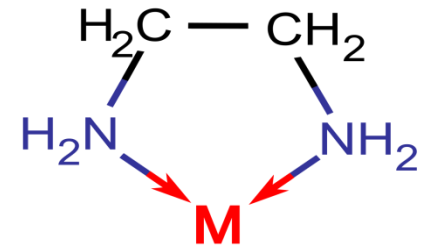
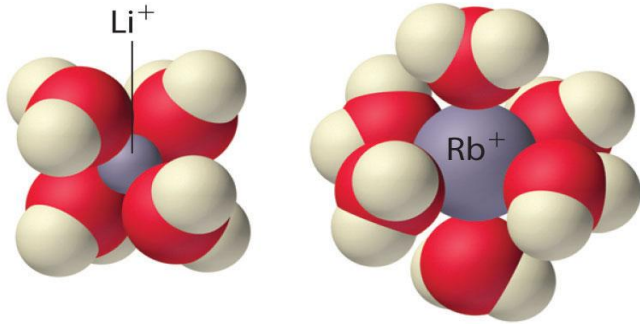
Στη συνέχεια τα επιδιαλυτωμένα ηλεκτρόνια αντιδρούν με το υδρογόνο της αμμωνίας προς αμίδιο του μετάλλου και υδρογόνο:

Επιδιαλυτωμένο ηλεκτρόνιο σε αμμωνία

Σύμπλοκες ενώσεις των Αλκαλίων

Γνωστά είναι πολλά σύμπλοκα των αλκαλίων, όπως τα ενυδατωμένα (εφυδατωμένα) σύμπλοκα: $[\text{Li}(\text{H}_2\text{O})_4]^+$, $[\text{Rb}(\text{H}_2\text{O})_6]^+$

Αιθυλενοδιαμίνιο (χηλικό σύμπλοκο, δι-δοντικό)

Σταθερά είναι τα σύμπλοκα, όταν σχηματίζονται **χηλικοί δακτύλιοι**:

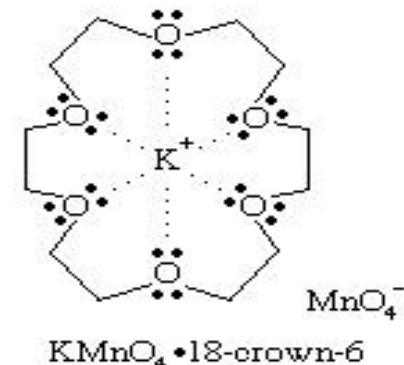
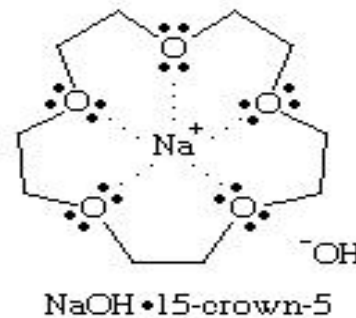
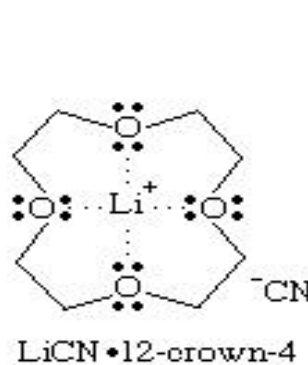
Κορωνοειδή χηλικά σύμπλοκα με πολυαιθέρες (crown ethers).

Ο δεσμός του μεταλλιόντος είναι κυρίως ηλεκτροστατικής φύσης.

Άριστη προσαρμογή, πολυ-αιθέρες με **4 άτομα οξυγόνου με το Li^+ , 5 με το Na^+ , 6 με το K^+** (πολύ-δοντικοί υποκαταστάτες)

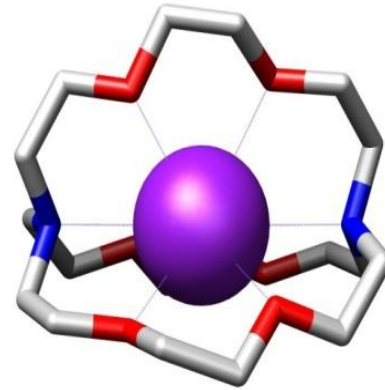
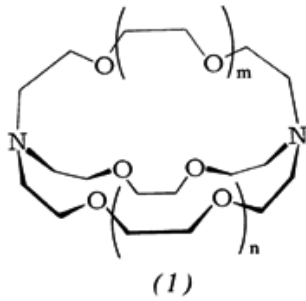
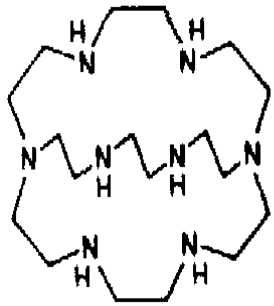
Έχουν πολλές εφαρμογές στην Οργανική Χημεία και στη Βιολογία.

(Επίσης παρέχουν τη δυνατότητα εκχύλισης των ιόντων των αλκαλιμετάλλων)

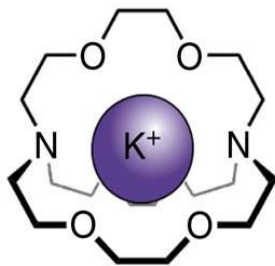
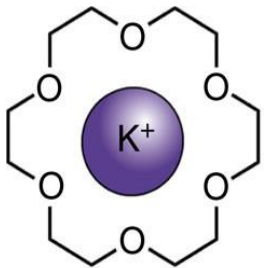

Σύμπλοκες ενώσεις των Αλκαλίων

Κρυπτάτες (*cryptate complexes*): Είναι μακρο-κυκλικά μόρια που έχουν ως **άτομα-δότες άζωτο** και **οξυγόνο** και εκτείνονται στον χώρο **τριδιάστατα**. Είναι πιο ισχυρά και πιο εκλεκτικά σύμπλοκα. Χρησιμοποιούνται σε εκχυλίσεις ως πηγή μεγάλων κατιόντων κ.ά.

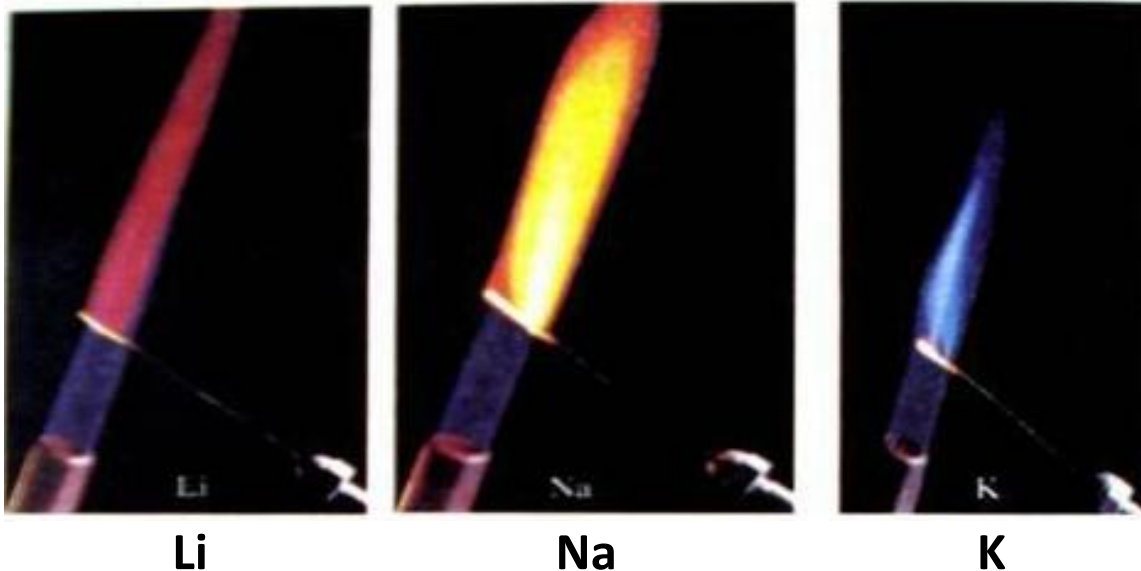

Τριδιάστατοι Κρυπτάτες

Αλκάλια - ανίχνευση

Η ανίχνευση των αλκαλίων εκτός από ορισμένες χαρακτηριστικές ειδικές αντιδράσεις γίνεται κυρίως με **Φλογοφωτομετρία** δηλ. με το χρωματισμό της οξειδωτικής φλόγας του **λύχνου Bunsen**.

Σήμερα μεγαλύτερη εφαρμογή βρίσκουν οι μέθοδοι :

- **Ατομικής Απορρόφησης** με μεγάλη ακρίβεια (*parts per million, ppm*).
- **Φασματομετρίας επαγωγικά συζευγμένου πλάσματος (ICP)** με ακόμα μεγαλύτερη ακρίβεια (*parts per billion, ppb*).

Οξειδία και Υπεροξειδία των Αλκαλίων

Το **μικρότερο κατιόν** του Λιθίου σχηματίζει **οξείδιο** π.χ. Li_2O

Το **μεγαλύτερο κατιόν** του Νατρίου, σχηματίζει κατά κύριο λόγο **υπεροξείδιο** π.χ. Na_2O_2 (περιέχει το ιόν υπεροξειδίου, O_2^{2-})

Τα **ακόμα μεγαλύτερα κατιόντα** π.χ. των Καλίου, Καισίου, Ρουβιδίου σχηματίζουν κυρίως τα αντίστοιχα **σουπεροξείδια**, KO_2 , CsO_2 , RbO_2 (περιέχουν το ιόν του σουπεροξειδίου, O_2^- με $13 e^-$, παραμαγνητικό).

(Όσο αυξάνεται το μέγεθος του κατιόντος, αυξάνεται ο αριθμός των ατόμων του οξυγόνου)

Τα **σουπεροξείδια** χρησιμοποιούνται **για δέσμευση του CO_2 και απελευθέρωση οξυγόνου σε κλειστούς χώρους:**

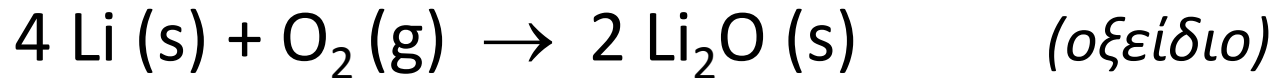
Επίσης απελευθερώνουν οξυγόνο και με αντίδραση τους με το νερό:

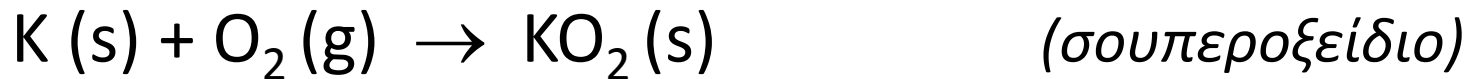
Τα **οζονίδια** δημιουργούνται με επίδραση όζοντος σε υδροξείδιο:

Άσκηση αυτοαξιολόγησης 8Γ.1Α Γράψτε τη χημική εξίσωση για την αντίδραση μεταξύ λιθίου και οξυγόνου.

Άσκηση αυτοαξιολόγησης 8Γ.1Β Γράψτε τη χημική εξίσωση για την αντίδραση μεταξύ καλίου και οξυγόνου.

Άσκηση αυτοαξιολόγησης 8Γ.2B

Όπως και το KO_2 , το σουπεροξειδίο του καισίου, CsO_2 , είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί για τη δέσμευση του εκπνεόμενου CO_2 με δημιουργία οξυγόνου.

Εξηγήστε το λόγο για τον οποίο προτιμάται το KO_2 αντί του CsO_2 για το σκοπό αυτό στα διαστημόπλοια.

Απάντηση:

Η γραμμομοριακή μάζα του KO_2 είναι μικρότερη από την αντίστοιχη του CsO_2 , οπότε, ένα διαστημόπλοιο μπορεί να μεταφέρει περισσότερη ποσότητα KO_2 σε σύγκριση με το CsO_2 .

Ηλεκτρολυτική παραλαβή μη ευγενών μετάλλων από υδατικό διάλυμα

Η καθοδική εκφόρτιση του **υδρογόνου** ($E^\circ_{H^+/H} = 0.0V$) π.χ. πριν από τον **ψευδάργυρο** ($E^\circ_{Zn^{2+}/Zn} = -0.77V$), μπορεί να αποφευχθεί με δύο τρόπους:

- ✓ **α) με χρήση καθόδων ψευδαργύρου ή αλουμινίου** λόγω της μεγάλης υπέρτασης (> 0.7 Volt) του H_2 στα μέταλλα αυτά και
- ✓ **β) με προσθήκη παρεμποδιστών** δηλ. ουσιών που αυξάνουν ακόμη περισσότερο την υπέρταση του H_2 στην κάθοδο και παρεμποδίζουν έτσι την απόθεσή του.

Ως παρεμποδιστές χρησιμοποιούνται συνήθως γλυκαντικές ουσίες, όπως **γλυκόζη ή ζαχαρίνη**.

Επομένως, με ηλεκτρόλυση υδατικού διαλύματος, είναι δυνατή η παραγωγή μετάλλων με χαμηλότερο δυναμικό αναγωγής από το υδρογόνο, όπως του **νικελίου** ($E^\circ_{Ni^{2+}/Ni} = -0.25 V$) ή του **ψευδαργύρου** ($E^\circ_{Zn^{2+}/Zn} = -0.77 V$).

[Σημείωση: δεν είναι δυνατή η παραλαβή των υπολοίπων μη ευγενών μετάλλων με πολύ χαμηλότερο δυναμικό, όπως ($E^\circ_{Al^{3+}/Al} = -1.66 V$, $E^\circ_{Mg^{2+}/Mg} = -2.37 V$, $E^\circ_{Na^+/Na} = -2.714 V$). Αυτά παραλαμβάνονται με **ηλεκτρόλυση τήγματος**].